

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

8 päivänä kesäkuuta 2023 *

Jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen – Matkapaketit ja yhdistetyt matkajärjestelyt – Direktiivi (EU) 2015/2302 – 12 artiklan 2–4 kohta – Matkapakettisopimuksen peruuttaminen – Väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet – Covid-19-pandemia – Kyseessä olevan matkustajan matkapaketista suorittamien maksujen palauttaminen – Palautus rahana tai korvaavan matkapaketin muodossa – Velvollisuus suorittaa palautus matkustajalle viimeistään 14 päivän kuluessa kyseessä olevan sopimuksen peruuttamisesta – Tilapäinen poikkeus tästä velvollisuudesta

Asiassa C-540/21,

jossa on kyse SEUT 258 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 27.8.2021,

Euroopan komissio, asiamiehinnään R. Lindenthal, I. Rubene ja A. Tokár,

kantajana,

jota tukee

Tanskan kuningaskunta, asiamiehinnään aluksi V. Pasternak Jørgensen ja M. Søndahl Wolff, sittemmin Søndahl Wolff,

väliintulijana,

vastaan

Slovakian tasavalta, asiamiehenään B. Ricziová,

vastaajana,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Prechal (esittelevä tuomari) sekä tuomarit M. L. Arastey Sahún, F. Biltgen, N. Wahl ja J. Passer,

julkisasiamies: T. Čapeta,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

* Oikeudenkäyntikieli: slovakki.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Slovakian tasavalta ei ole noudattanut matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kumoamisesta 25.11.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2302 (EUVL 2015, L 326, s. 1) 12 artiklan 2 kohdan, 3 kohdan b alakohdan ja 4 kohdan, luettuna yhdessä direktiivin 2015/2302 4 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se on 20.5.2020 antamallaan lailla nro 136/2020 Rec. (zákon č. 136/2020 Z. z.) (jäljempänä laki nro 136/2020) sisällyttänyt matkapaketeista, yhdistetyistä matkailujärjestelyistä ja tietyistä matkailutoimintaan sovellettavista ehdoista sekä tiettyjen lakien muuttamisesta ja täydentämisestä 15.5.2018 annettuun lakiin nro 170/2018 Rec. (zákon č. 170/2018 Z. z. o zázadoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov) (jäljempänä laki nro 170/2018) 33 bis §:n.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2015/2302

- 2 Direktiivin 2015/2302 johdanto-osan 4, 5, 31, 40 ja 46 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:
 - ”(4) [Matkapaketeista, pakettilomista ja pakettikiertomatkoista 13.6.1990 annetussa neuvoston direktiivissä 90/314/ETY [(EYVL 1990, L 158, s. 59)] annetaan jäsenvaltioille laaja harkintavalta direktiivin saattamisessa osaksi kansallista lainsäädäntöä. Näin ollen jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen välillä on edelleen huomattavia eroavaisuuksia. Oikeudellisen sääntelyn hajanaisuuden vuoksi yrityksille aiheutuvat kustannukset nousevat ja rajat ylittävää toimintaa suunnitteleville toimijoille aiheutuu esteitä, mikä rajoittaa kuluttajien valinnanmahdollisuuksia.
 - (5) – – Matkapaketteihin ja yhdistettyihin matkajärjestelyihin liittyvistä sopimuksista johtuvien oikeuksien ja velvollisuuksien yhdenmukaistaminen on tarpeen, jotta tällä alalla saataisiin aikaan todelliset kuluttajan sisämarkkinat, joilla vallitsee asianmukainen tasapaino kuluttajansuojan korkean tason ja yritysten kilpailukyyn välillä.

--

(31) Matkustajien olisi myös voitava purkaa matkapakettisopimus asianmukaisen ja perustellun peruutusmaksun maksamista vastaan milloin tahansa ennen matkapaketin alkamista ottaen huomioon odotetut kustannussäästöt sekä matkapalvelujen vaihtoehtoisesta käytöstä saadut tulot. Heillä olisi myös oltava oikeus purkaa matkapakettisopimus peruutusmaksua suorittamatta, jos väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen. Tällaisiin olosuhteisiin voivat kuulua esimerkiksi sota, muut vakavat turvallisuusongelmat kuten terrorismi, merkittävät riskit ihmisten terveydelle kuten vakavan taudin esiintyminen matkakohteessa tai luonnonkatastrofit kuten tulvat, maanjäristykset tai sääolosuhteet, jotka tekevät mahdottomaksi matkapakettisopimuksessa määritetyn turvallisen matkustamisen kohteeseen.

--

(40) Jotta maksukyvyttömyyssuoja olisi tehokas, sen olisi katettava ennakoitavissa olevat maksujen määrät, joihin matkanjärjestäjän maksukyvyttömyys vaikuttaa, ja tarvittaessa ennakoitavissa olevat paluukuljetusten kustannukset. -- Tämä tarkoittaa yleisesti sitä, että vakuuden on katettava riittävän suuri prosenttiosuus matkanjärjestäjän liikevaihdosta matkapakettien osalta -- Tehokkaassa maksukyvyttömyyssuojassa ei kuitenkaan olisi tarpeen ottaa huomioon erittäin vähäisiä riskejä, joita ovat esimerkiksi useiden suurimpien matkanjärjestäjien samanaikainen maksukyvyttömyys, jos tämä vaikuttaisi suhteettomasti suojan kustannuksiin ja heikentäisi näin sen tehokkuutta. Tällaisissa tapauksissa maksujen palautuksia koskeva takuu voi olla rajoitettu.

--

(46) Olisi vahvistettava, että matkustajat eivät voi luopua tähän direktiiviin perustuvista oikeuksista ja että yhdistettyjen matkajärjestelyjen hankkimista helpottavat matkanjärjestäjät tai elinkeinonharjoittajat eivät voi välttyä velvollisuuksiltaan väittämällä, että ne toimivat ainoastaan matkapalvelun tarjoajina, edustajina tai jossain muussa ominaisuudessa.”

3 Direktiivin 2015/2302 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on edistää sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa ja saavuttaa kuluttajansuojan korkea ja mahdollisimman yhtenäinen taso lähentämällä jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten tiettyjä osia, jotka koskevat matkustajien ja elinkeinonharjoittajien välisiä matkapaketteja ja yhdistettyjä matkajärjestelyjä koskevia sopimuksia.”

4 Kyseisen direktiivin 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan

--

6) ’matkustajalla’ henkilöä, joka haluaa tehdä tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvan sopimuksen tai jolla on oikeus matkustaa tällaisen sopimuksen perusteella;

--

8) 'matkanjärjestäjällä' elinkeinonharjoittajaa, joka yhdistää ja myy tai tarjoaa myytäväksi matkapaketteja joko suoraan tai toisen elinkeinonharjoittajan välityksellä tai yhdessä toisen elinkeinonharjoittajan kanssa – –

--

12) 'väistämättömillä ja poikkeuksellisilla olosuhteilla' tilannetta, johon tällaiseen tilanteeseen vetoava osapuoli ei voi vaikuttaa ja jonka seurauksia ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuulliset toimenpiteet olisi toteutettu;

--”

5 Mainitun direktiivin 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Yhdenmukaistamisen taso”, säädetään seuraavaa:

”Ellei tässä direktiivissä toisin säädetä, jäsenvaltiot eivät saa kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön tässä direktiivissä säädetyistä poikkeavia säännöksiä, ei myöskään tiukempia tai sallivampia säännöksiä niin, että matkustajien suojan taso olisi erilainen.”

6 Saman direktiivin 12 artiklassa, jonka otsikko on ”Matkapakettisopimuksen purkaminen ja peruuttamisoikeus ennen matkapaketin alkamista”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että matkustaja voi purkaa matkapakettisopimuksen koska tahansa ennen matkapaketin alkamista. Jos matkustaja purkaa matkapakettisopimuksen tämän kohdan nojalla, matkustajaa voidaan vaatia maksamaan asianmukainen ja perusteltu peruutusmaksu matkanjärjestäjälle. – –

2. Sen estämättä, mitä 1 kohdassa säädetään, matkustajalla on oikeus purkaa matkapakettisopimus ennen matkapaketin alkamista peruutusmaksua maksamatta, jos matkakohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä vallitsevat väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet, jotka vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen tai jotka vaikuttavat merkittävästi matkustajien kuljetukseen matkakohteeseen. Tämän kohdan nojalla tapahtuvassa matkapakettisopimuksen purkamisessa matkustajalla on oikeus siihen, että hänelle palautetaan kaikki matkapaketista suoritettut maksut, mutta hänellä ei ole oikeutta lisäkorvaukseen.

3. Matkanjärjestäjä voi purkaa matkapakettisopimuksen ja palauttaa matkustajalle kaikki matkapaketista suoritettut maksut, mutta sillä ei ole velvollisuutta maksaa lisäkorvausta, jos

--

b) väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet estävät matkanjärjestäjää toteuttamasta sopimusta, ja matkanjärjestäjä ilmoittaa matkustajalle sopimuksen purkamisesta ilman aiheetonta viivytystä ennen matkapaketin alkamista.

4. Matkanjärjestäjän on suoritettava kaikki 2 ja 3 kohdan nojalla vaadittavat palautukset tai, 1 kohdan osalta, palautettava maksut, jotka matkustaja on suorittanut tai jotka on matkustajan puolesta suoritettu matkapaketista, vähennettynä asianmukaisella peruutusmaksulla. Tällaiset palautukset tai korvaukset on suoritettava matkustajalle ilman aiheetonta viivytystä ja joka tapauksessa viimeistään 14 päivän kuluttua matkapakettisopimuksen purkamisesta.

--”

7 Direktiivin 2015/2302 23 artiklassa, jonka otsikko on ”Direktiivin pakottavuus”, säädetään seuraavaa:

”_ _

2. Matkustaja ei voi luopua hänelle niiden kansallisten toimenpiteiden perusteella kuuluvista oikeuksista, joilla tämä direktiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä.

3. Sopimusjärjestely tai matkustajan ilmoitus, jolla välittömästi tai välillisesti luovutaan matkustajille tämän direktiivin nojalla kuuluvista oikeuksista tai rajoitetaan niitä tai pyritään kiertämään tämän direktiivin soveltaminen, ei sido matkustajaa.”

Suositus (EU) 2020/648

8 Matkustajille ja matkailijoille tarjottavista matkakupongeista vaihtoehtona hinnan palauttamiselle peruutetuista matkapaketeista ja kuljetuspalveluista covid-19-pandemian yhteydessä 13.5.2020 annetun komission suosituksen (EUVL 2020, L 151, s. 10) 9, 13–15, 21 ja 22 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(9) [Direktiivissä 2015/2302] säädetään, että matkapaketin peruuntuessa ’väistämättömistä ja poikkeuksellisista olosuhteista’ johtuen matkailijalla on oikeus saada takaisin kaikki matkapaketista suorittamansa maksut ilman aiheutonta viivästystä ja joka tapauksessa 14 päivän kuluessa sopimuksen purkamisesta. Tässä yhteydessä matkanjärjestäjä voi tarjota matkailijalle hinnan palautuksena matkakuponin. Tästä huolimatta matkailija säilyttää oikeutensa hinnan palautukseen rahana.

--

(13) Covid-19-pandemiasta johtuvien lukuisten peruutusten vuoksi liikenne- ja matkailualan toimijoiden kassavirta ja tulot ovat kestävämmällä pohjalla. Matkanjärjestäjien likviditeettiongelmia pahentaa se, että niiden on palautettava matkustajille matkapaketin koko hinta, vaikka ne eivät välttämättä itse saa takaisin matkapaketin osana olevista palveluista ennakoon suorittamiaan maksuja. Tämä saattaa käytännössä johtaa epäreiluun taakanjakoon matkanjärjestäjien välillä koko matkailuekosysteemissä.

(14) Jos matkanjärjestäjästä tai liikenteenharjoittajasta tulee maksukyvytön, monet matkailijat ja matkustajat eivät välttämättä saa minkäänlaista takaisinmaksua, koska heidän vaatimuksiaan matkanjärjestäjältä tai liikenteenharjoittajalta ei ole turvattu. Sama ongelma voi ilmetä yritysten välisessä toiminnassa, jos matkanjärjestäjä saa liikenteenharjoittajalta kuponin hyvityksenä ennakoon maksetuista palveluista ja kyseisestä liikenteenharjoittajasta tulee myöhemmin maksukyvytön.

(15) Jos matkakupongeista tehtäisiin houkuttelevampia, matkustajat ja matkailijat hyväksyisivät ne paremmin vaihtoehtona hinnan palautukselle rahana. Tämä puolestaan helpottaisi liikenteenharjoittajien ja matkanjärjestäjien likviditeettiongelmia ja voisi viime kädessä parantaa matkustajien ja matkailijoiden etujen suojelua.

--

- (21) Komissio antoi 19 päivänä maaliskuuta 2020 tilapäiset puitteet valtiontukitoimenpiteille talouden tukemiseksi tämänhetkisessä covid-19-epidemiassa – –, jotta voidaan ottaa huomioon liikenne- ja matkailualan toimijoiden mahdolliset ylimääräiset likviditeettitarpeet. Tilapäiset puitteet perustuvat [SEUT] 107 artiklan 3 kohdan b alakohtaan, jossa määrätään jäsenvaltioiden taloudessa olevan vakavan häiriön poistamisesta. – –
- (22) Tilapäisiä puitteita sovelletaan periaatteessa kaikkiin toimialoihin ja yrityksiin, myös kuljetus- ja matkailuyrityksiin, ja niissä tunnustetaan liikenne ja matkailu toimialoiksi, joilla haittavaikutukset ovat erityisen voimakkaat. Tilapäisillä puitteilla pyritään ratkaisemaan yritysten likviditeettipuutteet sallimalla esimerkiksi suorat avustukset, veroetuudet, valtiontakaukset lainoille ja tuetut julkiset lainat. – – Tässä yhteydessä jäsenvaltiot voivat päättää tukea liikenne- ja matkailualan toimijoita, jotta voidaan vastata covid-19-pandemiasta johtuviin korvausvaatimuksiin ja siten taata matkustajien ja kuluttajien oikeuksien suojelu sekä matkustajien ja matkailijoiden yhtäläinen kohtelu.”
- 9 Kyseisen suosituksen 1 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Tämä suositus koskee matkakuponkeja, joita liikenteenharjoittajat tai matkanjärjestäjät voivat tarjota matkustajille tai matkailijoille vaihtoehtona hinnan palautukselle rahana, sikäli kuin matkustaja tai matkailija ottaa ne vapaaehtoisesti vastaan, seuraavissa olosuhteissa:

- a) Liikenteenharjoittajan tai matkanjärjestäjän tekemä peruutus 1 päivästä maaliskuuta 2020 alkaen covid-19-pandemiaan liittyvistä syistä, ottaen huomioon seuraavat säännökset:

– –

- 5) direktiivin (EU) 2015/2302 12 artiklan 3 ja 4 kohta

– –”

Slovakian oikeus

- 10 Lain nro 170/2018 33 bis §:n, joka lisättiin siihen lailla nro 136/2020, otsikko on ”Covid-19:n aiheuttamia poikkeustilanteita koskevat tilapäiset säännökset”. Se kuuluu seuraavasti:

”1. Jos Slovakiassa vallitsevan covid-19-pandemian aiheuttaman poikkeuksellisen tilanteen tai matkakohteessa tai millä tahansa matkareitin osalla vallitsevan samankaltaisen tilanteen vuoksi matkustajalle ei ole mahdollista tarjota matkapakettisopimuksessa sovittujen matkailupalvelujen olennaisia tekijöitä, matkanjärjestäjällä on oikeus

- a) tarjota matkustajalle muutosta matkapakettisopimukseen; tai
- b) lähettää matkustajalle ilmoitus, jossa hänelle tarjotaan korvaavaa matkapakettia, jos matkustaja ei hyväksy a kohdan mukaisesti ehdotettua matkapakettisopimuksen muutosta.

2. Jos matkustaja hyväksyy 1 momentin a kohdassa tarkoitetun matkapakettisopimuksen muutoksen ja jos tästä johtuva matkapaketin hinta eroaa matkapakettisopimuksen perusteella jo saatujen maksujen summasta, osapuolet sopivat keskenään matkapakettisopimuksen muutoksen kohteena olevan matkan hinnan ja alkuperäisen sopimuksen perusteella saatujen maksujen summan välisen erotuksen.

3. Korvaavaa matkapakettia koskeva ilmoitus on tehtävä kirjallisesti ja siitä on ilmoitettava matkustajalle pysyvää välinettä käyttäen samalla tavalla kuin alkuperäinen matkapakettisopimus oli annettu tiedoksi matkustajalle, elleivät osapuolet toisin sovi. Korvaavaa matkapakettia koskevassa ilmoituksessa on mainittava erityisesti:

- a) matkapakettisopimuksen perusteella saatujen maksujen summa
- b) se, että matkapakettisopimuksessa määrättyjen matkailupalvelujen olennaisia tekijöitä voidaan matkustajan suostumuksella muuttaa korvaavan matkapaketin yhteydessä
- c) matkustajan oikeus luovuttaa matkapakettisopimus 18 §:n mukaisesti.

4. Matkapakettisopimuksen tehneellä matkustajalla on oikeus kieltäytyä korvaavasta matkapaketista kirjallisesti 14 päivän kuluessa korvaavaa matkapakettia koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta, jos hän on

- a) niin kauan kuin covid-19:n aiheuttama poikkeuksellinen tilanne Slovakiassa jatkuu, kirjautuneena työnhakijarekisteriin, mikä osoitetaan kirjallisella ilmoituksella hänen kirjaamisestaan työnhakijarekisteriin
- b) itsenäinen ammatinharjoittaja tai yhden miehen rajavastuuyhtiö, joka on saanut taloudellista tukea sellaisen hankkeen yhteydessä, jonka tarkoituksena on edistää työpaikkojen säilyttämistä poikkeuksellisen tilanteen, hätätilan tai poikkeustilan julistamisen ja niiden seurausten selvittämisen jälkeen, mikä osoitetaan tällaisen tuen myöntämistä koskevalla vahvistuksella
- c) yksinhuoltaja, joka on saanut oikeuden huoltoavustukseen pandemian aikana, mikä osoitetaan tämän avustuksen myöntämistä koskevalla vahvistuksella ja yksinhuoltajan asemaa koskevalla valahteoisella ilmoituksella
- d) raskaana oleva henkilö sinä päivänä, jona korvaavaa matkapakettia koskeva ilmoitus vastaanotetaan, mikä osoitetaan lääkärintodistuksella; tai
- e) vähintään 65-vuotias henkilö, mikä osoitetaan henkilötodistukseen tai muuhun vastaavaan henkilöasiakirjaan merkityllä syntymäajalla.

5. Matkapakettisopimuksen tehneellä matkustajalla on oikeus kieltäytyä kirjallisesti ja 14 päivän kuluessa korvaavaa matkapakettia koskevan ilmoituksen vastaanottamisesta vain osasta korvaavaa matkapakettia, jos vähintään yksi matkapakettisopimuksessa mainituista matkustajista on jossakin 4 momentissa tarkoitetuista tilanteista.

6. Jos matkustaja, joka on tehnyt matkapakettisopimuksen, kieltäytyy 4 momentin mukaisesti korvaavasta matkapaketista, matkanjärjestäjän on ilman peruutusmaksua palautettava matkustajalle kaikki matkapakettisopimuksen perusteella saamansa maksut viipymättä ja viimeistään 14 päivän kuluttua päivästä, jona korvaavasta matkapaketista kieltäytyminen on vastaanotettu. Jos matkapakettisopimuksen tehnyt matkustaja kieltäytyy 5 momentin mukaisesti osasta korvaavaa matkapakettia samassa matkapakettisopimuksessa tarkoitetun yhden tai useamman matkustajan osalta, matkanjärjestäjän on ilman peruutusmaksua palautettava matkustajalle kaikki matkapakettisopimuksen perusteella saamansa maksut viipymättä ja viimeistään 14 päivän kuluttua päivästä, jona korvaavasta matkapaketista on osittain kieltäydytty.

7. Matkanjärjestäjän on sovittava matkustajan kanssa siitä, että se järjestää tälle korvaavan matkapaketin viimeistään 31.8.2021.

8. Jos korvaavan matkan hinta poikkeaa matkapakettisopimuksen perusteella saatujen maksujen summasta, osapuolet sopivat keskenään korvaavaa matkapakettia koskevassa ilmoituksessa ilmoitetun summan ja kyseisen matkan hinnan välisestä erotuksesta 14 päivän kuluessa päivästä, jona matkanjärjestäjä on sopinut matkustajan kanssa korvaavan matkapaketin järjestämisestä.

9. Jos matkanjärjestäjä ei pääse matkustajan kanssa sopimukseen korvaavan matkapaketin järjestämisestä ennen 31.8.2021, matkanjärjestäjän on peruutettava matkapakettisopimus ja palautettava matkustajalle kaikki matkapakettisopimuksen perusteella saamansa maksut viipymättä ja viimeistään 14.9.2021.

10. Jos matkustaja tai matkanjärjestäjä on 12.3.2020 ja tämän lain voimaantulon välisenä aikana peruuttanut matkapakettisopimuksen 21 §:n 2 momentin tai 21 §:n 3 momentin b kohdan mukaisesti eikä matkanjärjestäjä ole tämän peruuttamisen perusteella palauttanut matkustajalle kaikkia matkapakettisopimuksen perusteella saamiaan maksuja, sovelletaan 1 momentissa säädettyä menettelyä.

11. Jos matkustaja on 12.3.2020 alkaen tämän lain voimaantuloon mennessä peruuttanut matkapakettisopimuksen 21 §:n 1 momentin mukaisesti eikä peruutusmaksua ole maksettu, sovelletaan 1 momentissa säädettyä menettelyä.

12. Jos covid-19-pandemian Slovakiassa aiheuttamista poikkeuksellisista olosuhteista tai vastaavasta tilanteesta matkakohteessa tai matkareitillä huolimatta on mahdollista tarjota matkapakettisopimuksen mukainen matkapaketti, mutta matkustaja kieltäytyy siitä, hänen on ilmoitettava tästä kirjallisesti matkanjärjestäjälle vähintään 30 päivää ennen matkapaketin alkamista; ensimmäisen 30 päivän kuluessa tämän lain voimaantulosta tämän määräajan on oltava vähintään 15 päivää ennen matkapaketin alkamista. Matkanjärjestäjän on lähetettävä matkustajalle ilmoitus 3 momentissa tarkoitettua korvaavasta matkapaketista ja toimittava 7–9 momentin mukaisesti 14 päivän kuluessa ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettujen tietojen vastaanottamisesta; edellä 4, 5 ja 6 momentin säännöksiä ei sovelleta.

13. Niin kauan kuin covid-19-pandemia Slovakiassa tai vastaava tilanne matkakohteessa tai millä tahansa matkareitin osalla kestää, matkanjärjestäjä ei voi vaatia matkustajaa maksamaan varausmaksua matkapaketin hinnasta; tätä säännöstä ei sovelleta, jos matkustaja hyväksyy matkapakettisopimuksen muutoksen 1 momentin a kohdan mukaisesti.

14. Matkapakettisopimukseen liittyvää maksukyvyttömyyssuojaa sovelletaan soveltuvin osin matkapakettisopimukseen myös sen muuttamisen tai korvaavaa matkapakettia koskevan ilmoituksen lähettämisen jälkeen.”

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely ja asian käsittely unionin tuomioistuimessa

- 11 Komissio ilmoitti Slovakian tasavallalle osoittamallaan 14.5.2020 päivätyllä kirjeellä saaneensa tietoja, joiden mukaan kyseinen jäsenvaltio valmisteli maailmanlaajuisen covid-19-pandemian yhteydessä kansallisia toimenpiteitä, jotka voivat olla direktiivin 2015/2302 vastaisia. Komissio pyysi Slovakian viranomaisia toimittamaan lisätietoja näiden toimenpiteiden valmistelutilanteesta.

- 12 Slovakian tasavalta ilmoitti komissiolle 28.5.2020 päivätyllä kirjeellä, että Slovakian tasavallan kansallisneuvosto oli antanut 20.5.2020 lain nro 170/2018 muuttamisesta lain nro 136/2020. Kyseinen jäsenvaltio selitti, että lain nro 136/2020 nojalla matkatoimistoilla oli mahdollisuus tarjota asiakkailleen olemassa olevaan matkapakettisopimukseen muutosta tai, jos asiakkaat kieltäytyvät tästä muutoksesta, korvaavaa matkapakettia, mikä edellyttää, että matkatoimisto ja kyseiset asiakkaat sopivat uudesta matkapaketista ennen elokuun 2021 loppua.
- 13 Komissio osoitti 3.7.2020 Slovakian tasavallalle virallisen huomautuksen, jossa se totesi, ettei kyseinen jäsenvaltio ollut noudattanut direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan, 3 kohdan b alakohdan ja 4 kohdan, luettuina yhdessä sen 4 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se oli lailla nro 136/2020 sisällyttänyt 33 bis §:n lakiin nro 170/2018.
- 14 Slovakian tasavalta vastasi kyseiseen viralliseen huomautukseen 28.8.2020 päivätyllä kirjeellä. Viimeksi mainitussa kirjeessä kyseinen jäsenvaltio myönsi, että laista nro 136/2020 johtuva lain nro 170/2018 muutos poikkesi direktiivin 2015/2302 säännöksistä, ja väitti, että kyseisen muutoksen hyväksyminen oli perusteltua legitiimeistä syistä, koska matkailualalla toimivat yritykset tarvitsivat lisää aikaa suorittaakseen palautukset asteittain kaikille asiakkailleen konkurssiin joutumisen uhalla.
- 15 Komissio osoitti 30.10.2020 Slovakian tasavallalle perustellun lausunnon, jossa se yhtäältä moitti kyseistä jäsenvaltiota siitä, ettei tämä ollut lain nro 136/2020 antaessaan noudattanut tämän tuomion 13 kohdassa tarkoitettua velvoitettaan, ja toisaalta kehotti sitä toteuttamaan perustellun lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa sen vastaanottamisesta eli 30.12.2020.
- 16 Slovakian tasavalta vastasi perusteltuun lausuntoon 18.12.2020 päivätyllä kirjeellä. Kyseinen jäsenvaltio ilmoitti kyseisessä kirjeessä, että kyseessä oleva lainsäädännön muutos oli oikeutettu covid-19:n leviämisen laajuuteen liittyvän poikkeuksellisen tilanteen vuoksi ja että tämän muutoksen tavoitteena ei ollut evätä matkustajilta heidän oikeuksiaan vaan antaa matkanjärjestäjille määräaika, jonka kuluessa ne voisivat hoitaa kaikki sopimussuhteensa matkustajiin.
- 17 Koska komissio katsoi, että perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä ja nyt käsiteltävän kanteen nostamispäivänä Slovakian lainsäädäntö oli edelleen direktiivin 2015/2302 vastainen, se päätti nostaa nyt käsiteltävän kanteen.
- 18 Unionin tuomioistuimen presidentin 21.1.2022 tekemällä päätöksellä Tanskan kuningaskunta hyväksyttiin väliintulijaksi tukemaan komission vaatimuksia.

Kanne

Asianosaisten ja muiden osapuolten lausumat

- 19 Kanteensa tueksi komissio väittää, että lain nro 170/2018 33 bis § poistaa matkustajilta heidän oikeutensa peruuttaa matkapakettisopimus ja saada direktiivin 2015/2302 12 artiklassa säädetty palautus aikana, jona he kärsivät raskaasti maailmanlaajuisen covid-19-pandemian seurauksista. Vaikka covid-19-kriisin vaikutukset ovatkin varmasti aiheuttaneet useille matkanjärjestäjille kohonneen konkurssiriskin, direktiivissä 2015/2302 eikä missään muussakaan unionin toimessa ei sallita jäsenvaltioiden poiketa kyseisestä 12 artiklasta.

- 20 Komissio väittää tältä osin ensinnäkin, että direktiivin 2015/2302 12 artiklaa sovellettiin kyseiseen pandemiaan eikä ainoastaan paikallisiin tai alueellisiin tilanteisiin. Tällaisen pandemian puhkeaminen kuuluu nimittäin kyseiseen 12 artiklaan sisältyvän ja kyseisen direktiivin 3 artiklan 12 alakohdassa määritellyn käsitteen ”väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet” soveltamisalaan. Se, että mainitun direktiivin johdanto-osan 31 perustelukappaleessa viitataan tässä yhteydessä ja esimerkkinä vakavan taudin esiintymiseen matkakohteessa, ei ole omiaan osoittamaan, että mainittu 12 artikla koskisi yksinomaan paikallisia tapahtumia.
- 21 Koska tämä käsite liittyy ylivoimaisen esteen käsitteeseen, viimeksi mainittua ei voida soveltaa direktiivissä 2015/2302 määritellyn kehyksen ulkopuolella.
- 22 Komission mukaan on niin, että vaikka kyseistä direktiiviä annettaessa ei harkittu covid-19-pandemian kaltaisen laajan pandemian mahdollisuutta, mainittu direktiivi on kuitenkin laadittu nimenomaan tällaisten väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden varalta. Jos katsottaisiin, että direktiiviä 2015/2302 sovelletaan alueellisesti rajatumpiin ongelmiin, mutta ei silloin, kun on kyse laajemmista tai maailmanlaajuisista ongelmista, tästä olisi absurdeja seurauksia.
- 23 Lisäksi direktiivin 2015/2302 4 artiklasta, luettuna yhdessä sen johdanto-osan neljännen ja viidennen perustelukappaleen kanssa, ilmenee, että kyseisellä direktiivillä yhdenmukaistetaan täydellisesti alat, joihin sitä sovelletaan. Lain nro 170/2018 33 bis § vastaa kuitenkin haluan suojella matkanjärjestäjiä kuluttajien vahingoksi, vaikka maailmanlaajuinen covid-19-pandemia vaikuttaa myös heihin. Vaikka Slovakian tasavalta onkin päättänyt suojella matkapakettien matkanjärjestäjiä, lukuisat muut jäsenvaltiot eivät sitä ole tehneet. Näin ollen kaikki unionin matkustajat eivät ole voineet saada saman tasoista suojaa, mikä on estänyt direktiivin 2015/2302 tavoitteen sekä yhdenmukaistamisen että kuluttajansuojan osalta.
- 24 Lopuksi komissio muistuttaa tämän jäsenvaltion väittämästä matkanjärjestäjien suuren joukon häviämistä koskevasta välittömästä riskistä, että nämä matkanjärjestäjät ovat voineet hyötyä tietyistä valtiontukitoimenpiteistä.
- 25 Toiseksi komissio väittää, että ilmoitus lain nro 170/2018 33 bis §:ssä säädetyn kaltaisesta korvaavasta matkapaketista, joka on rinnastettavissa matkakuponkiin, ei vastaa direktiivin 2015/2302 12 artiklassa tarkoitettua palautuksen käsitettä. Palautus tarkoittaisi nimittäin sitä, että maksun suorittanut henkilö saa maksamansa summan takaisin rahasummana, minkä vuoksi se on hänen vapaasti käytettävissään. Komissio väittää, että jos unionin lainsäätäjän tarkoituksena olisi ollut sallia näin erityinen ja matkustajalle epäedullinen korvausmenetelmä, se olisi nimenomaisesti maininnut tällaisesta mahdollisuudesta, kuten se on tehnyt muissa lentomatkustajien ja kuluttajien oikeuksia koskevissa lainsäädäntötoimissa.
- 26 Kolmanneksi ja viimeiseksi komissio katsoo, että jäsenvaltion väitettä, jonka mukaan direktiiviä 2015/2302 ei sovellettaisi maailmanlaajuiseen covid-19-pandemiaan mutta että kyseinen pandemia olisi samalla ylivoimainen este, joka estäisi jäsenvaltiota täyttämästä kyseisen direktiivin mukaisia velvoitteitaan, ei voida hyväksyä.
- 27 Tanskan kuningaskunta, joka tukee komission vaatimuksia kokonaisuudessaan, väittää erityisesti, että unionin lainsäätäjä on direktiivin 2015/2302 antaessaan tehnyt valinnan ottaa käyttöön erityisen korkean kuluttajansuojan maailmanlaajuisen covid-19-pandemian kaltaisten

poikkeuksellisten ja väistämättömien olosuhteiden vallitessa. Siten tähän pandemiaan liittyvä terveyskriisi ei voi oikeuttaa kyseisen direktiivin 12 artiklan 4 kohdassa säädetyn palautuksen määräajan pidentämistä.

- 28 Tässä yhteydessä kyseisessä jäsenvaltiossa Rejsegarantifondenissa (matkatakurahasto) käyttöön otettu luottojärjestelmä, jonka ansiosta matkatoimistot, jotka tarvitsevat ylimääräistä likviditeettiä, voivat ottaa lainaa edullisin ehdoin taatakseen palautukset asiakkaille kyseisessä säännöksessä säädettyssä 14 päivän määräajassa, osoittaa, että mainitusta pandemiasta huolimatta oli mahdollista suorittaa kuluttajille palautus rahasummana tässä määräajassa.
- 29 Slovakian tasavalta vaatii komission kanteen hylkäämistä. Se väittää ensinnäkin, että direktiivin 2015/2302 12 artiklaa ei sovelleta covid-19-pandemian kaltaiseen maailmanlaajuiseen terveystilanteeseen, koska matkustajien ja matkanjärjestäjien edut tasapainotettiin kyseisen direktiivin antamisajankohtana olosuhteissa, jotka poikkesivat täysin kyseisen pandemian alkamiselle ominaisista olosuhteista.
- 30 Tältä osin mainitun direktiivin 12 artiklan 2 kohdan sanamuodosta, luettuna sen 31 perustelukappaleen valossa, ilmenee, että samaa direktiiviä annettaessa otettiin huomioon vain vakavan sairauden esiintyminen ”matkakohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä”. Vaikka direktiivin 2015/2302 12 artiklan 3 kohdan b alakohtaan ei sisälly tällaista mainintaa, sitä on systemaattisen tulkinnan avulla tulkittava samalla tavalla. Kyseisellä direktiivillä käyttöön otettu oikeudellinen kehys ei sitä vastoin sovellettu vastaamaan maailmanlaajuisen covid-19-pandemian kaltaiseen poikkeukselliseen tilanteeseen, mikä ilmenee myös saman direktiivin 17 artiklassa tarkoitettujen matkanjärjestäjien maksukyvyttömyyssuojajärjestelmän rajatusta ulottuvuudesta, joka on tuotu esiin kyseisen direktiivin johdanto-osan 40 perustelukappaleessa ja jonka komissio itse on myöntänyt.
- 31 Ei siis pidä paikkaansa, että direktiivi 2015/2302 on laadittu nimenomaan kyseisestä pandemiasta johtuvien olosuhteiden kaltaisiin olosuhteisiin reagoimiseksi. Slovakian tasavalta viittaa tältä osin muun muassa 18.3.2021 annettuun tuomioon Kuoni Travel (C-578/19, EU:C:2021:213), ja korostaa, ettei kyseisessä direktiivissä säännellä ylivoimaisen esteen tilanteita, joita sitä edeltäneellä direktiivillä 90/314 sitä vastoin säänneltiin. Tässä yhteydessä direktiivin 2015/2302 3 artiklan 12 alakohdasta ei mitenkään ilmene, että kyseisessä säännöksessä määriteltyjen väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden olisi oltava epätavallisia ja ennalta-arvaamattomia, kuten unionin tuomioistuin vakiintuneessa oikeuskäytännössään edellyttää, jotta erityinen olosuhde voitaisiin luokitella ylivoimaiseksi esteeksi.
- 32 Kyseinen jäsenvaltio katsoo lisäksi, että jos erityissäätelyä ei olisi annettu, olisi voitu loukata paitsi matkanjärjestäjien myös matkustajien eli kuluttajien etuja vaarantamalla asianomaiset yritykset ja tekemällä tämän jälkeen kaikki palautukset mahdottomaksi.
- 33 Näin ollen Slovakian tasavallalla oli maailmanlaajuisen pandemiatilanteen ja sen seurausten vuoksi perusteltu syy toteuttaa lain nro 170/2018 33 bis §:n kaltaisia direktiivin 2015/2302 soveltamisalan ulkopuolelle jääviä toimenpiteitä ottaakseen huomioon matkustajien ja elinkeinonharjoittajien etujen välisen tasapainon merkittävän siirtymisen.
- 34 Slovakian tasavalta väittää toiseksi toissijaisesti, että lain nro 170/2018 33 bis §:ssä säädetty korvaavaa matkaa koskeva ilmoitus voi olla direktiivin 2015/2302 12 artiklassa tarkoitettu suoritettujen maksujen palautus. Kyseinen jäsenvaltio korostaa, että tällainen ilmoitus oli

vaihdeettavissa muiden matkapalvelujen tarjoamiseen, se kuului konkurssisuojan piiriin, se oli luovutettavissa muille henkilöille ja että jos sitä ei käytetty ilmoitettuna ajanjaksona, se antoi oikeuden jo suoritettujen maksujen palautukseen rahasummana.

- 35 Yleiskielessä sanalla ”palautus” ei nimittäin tarkoiteta ainoastaan rahasumman palauttamista, vaan se sisältää myös korvauksen tällaisista maksuista toisessa muodossa. Tällaista tulkintaa tukee myös se, että direktiivin 2015/2302 merkityksellisten säännösten erityisesti saksan- ja englanninkielisissä versioissa, tehdään ero palautuksen ja takaisinmaksamisen välillä. Kun lisäksi otetaan huomioon kyseisen direktiivin yleinen rakenne ja tarkoitus, ilmaisia ”palautus” tai ”palauttaa” olisi mahdollista tulkita siten, että niissä sallitaan myös korvaus mainituista maksuista muussa muodossa kuin rahasummana.
- 36 Slovakian tasavalta huomauttaa lisäksi, että sillä, että muissa unionin säädöksissä säädetään nimenomaisesti muista palautusmuodoista, ei ole merkitystä, koska nämä toimet eroavat direktiivistä 2015/2302 joko luonteensa tai alojensa ja tavoitteidensa osalta. Jos tällaisilla toimilla käyttöön otetut oikeussuhteet eivät ole samoja, minkä tahansa toimen antaminen edellyttää, että kaikkien kyseessä olevan toimen adressaattien eri oikeuksien ja legitiimien intressien välistä tasapainoa arvioidaan uudelleen.
- 37 Direktiivillä 2015/2302 pyritään suojaamaan matkustajia ja matkapakettien matkanjärjestäjien oikeuksia. Kun useampi unionin oikeusjärjestyksessä suojattu oikeus on vastakkain, on välttämätöntä tulkita kyseessä olevia toimia noudattamalla näiden eri oikeuksien suojaan liittyvien vaatimusten välttämätöntä yhteensovittamista sekä oikeaa tasapainoa niiden välillä (tuomio 31.1.2013, McDonagh, C-12/11, EU:C:2013:43, 62 kohta).
- 38 Kolmanneksi ja viimeiseksi Slovakian tasavalta väittää viime sijassa, että maailmanlaajuiseen covid-19-pandemiaan liittyvää epäsuotuisaa tilannetta voidaan pitää unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuna ylivoimaisena esteenä.
- 39 Kyseinen jäsenvaltio korostaa, että koska tällaiseen väitteeseen vedotaan toissijaisesti, se ei ole mitenkään ristiriidassa ensisijaisesti esitetyn väitteen kanssa, jonka mukaan direktiiviä 2015/2302 ei sovelleta kyseiseen pandemiaan. Lisäksi komission väite, jonka mukaan tässä direktiivissä ei enää sallita ylivoimaisen esteen käsitteen soveltamista sen sääntelyalan ulkopuolella, on virheellinen. Kyseisen käsitteen soveltamisessa on nimittäin tehtävä ero yhtäältä siltä osin kuin se koskee matkanjärjestäjän ja matkustajan välisen sopimussuhteen puitteissa käyttöön otettuja mainitulla direktiivillä säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia ja toisaalta valtion jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen oikeuttamisperustetta.
- 40 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuvat ylivoimaiseen esteeseen vetoamisen edellytykset, sellaisina kuin ne ymmärretään viimeksi mainitussa merkityksessä, täyttyvät. Maailmanlaajuinen covid-19-pandemia ja siitä seurannut matkailun merkittävä rajoittaminen maailmanlaajuisesti ovat nimittäin Slovakian tasavallan tahdosta riippumattomia olosuhteita, joita se ei olisi voinut ennakoida eikä estää edes toteuttamalla kaikki mahdolliset ponnistelut ja noudattamalla vaadittavaa huolellisuutta.
- 41 Kyseinen jäsenvaltio täsmentää, että puuttuva maksuvalmius ja matkatoimistojen maksukyvyttömyysriski sekä koko kyseessä olevaan talouden sektoriin kohdistuvien negatiivisten kerrannaisvaikutusten riski, jotka johtuvat kyseisen pandemian ja siihen liittyvien toimenpiteiden kehityksestä, ovat aiheuttaneet voittamattomia vaikeuksia, jotka ovat tilapäisesti estäneet sitä noudattamasta direktiivin 2015/2302 mukaisia velvoitteitaan. Lain nro 170/2018 33 bis §:n

soveltaminen on kuitenkin rajattu välttämättömään keston ja on sittemmin lakannut, kun otetaan huomioon tarve taata kuluttajansuojan korkea taso ja luoda oikeudenmukainen tasapaino sen ja yritysten kilpailukyvyyn välillä.

- 42 Tanskan Rejsegarantifondenin avulla Tanskassa toteutetun kaltaista valtioneuvoston tukitoimenpiteitä koskevan esimerkin merkityksellisyydestä Slovakian tasavalta huomauttaa, että mahdollisuutta myöntää valtioneuvoston tukia takuurahaston kautta olisi voitu rajoittaa tavalla, jolla kansallinen maksukyvyttömyyssuojajärjestelmä oli organisoitu, mikä olisi edellyttänyt Slovakian oikeuden monimutkaista muuttamista, joka oli mahdoton toteuttaa akuutin kriisin aikana. Lisäksi valtioneuvoston tukien pitäisi olla luonteeltaan viimeinen keino (ultima ratio), koska ne merkitsevät olennaista puuttumista kilpailuun ja markkinoiden toimintaan.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

- 43 Komissio moittii kanteessaan Slovakian tasavaltaa siitä, ettei se ole noudattanut direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan, 3 kohdan b alakohdan ja 4 kohdan, luettuna yhdessä sen 4 §:n kanssa, mukaisia velvoitteita, koska se on antanut lain nro 170/2018 33 bis §:n, jossa säädetään lähinnä yhtäältä, että kun maailmanlaajuisen covid-19-pandemian aiheuttaman poikkeuksellisen tilanteen vuoksi matkapakettisopimusta ei ollut mahdollista toteuttaa, matkanjärjestäjällä oli oikeus tarjota asianomaisille matkustajille korvaavaa matkapakettia kyseisessä 12 artiklassa säädetyn suoritettujen maksujen palauttamisen sijaan, ja toisaalta, että kyseisillä matkustajilla oli oikeus palautukseen vasta 31.8.2021 jälkeen ja viimeistään 14.9.2021.
- 44 Ensimmäiseksi on tutkittava, voiko tämä poikkeuksellinen tilanne kuulua direktiivin 2015/2302 12 artiklassa tarkoitettujen käsitteiden ”väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet” soveltamisalaan siten, että direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohtaa ja 3 kohdan b alakohtaa voidaan soveltaa lain nro 170/2018 33 bis §:ssä tarkoitettuihin tilanteisiin.
- 45 Tähän kysymykseen vastaamiseksi on muistutettava, että tällä käsitteellä tarkoitetaan direktiivin 2015/2302 3 artiklan 12 alakohdan mukaan ”tilannetta, johon tällaiseen tilanteeseen vetoava osapuoli ei voi vaikuttaa ja jonka seurauksia ei olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuulliset toimenpiteet olisi toteutettu”.
- 46 Kyseisen direktiivin 31 perustelukappaleessa selvennetään mainitun käsitteen ulottuvuutta siten, että ”tällaisiin olosuhteisiin voivat kuulua esimerkiksi sota, muut vakavat turvallisuusongelmat kuten terrorismi, merkittävät riskit ihmisten terveydelle kuten vakavan taudin esiintyminen matkakohteessa tai luonnonkatastrofit kuten tulvat, maanjäristykset tai sääolosuhteet, jotka tekevät mahdottomaksi matkapakettisopimuksessa määritetyn turvallisen matkustamisen kohteeseen”.
- 47 Direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdasta ilmenee lisäksi, että väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet voivat oikeuttaa yksinomaan sen, että asianomainen matkustaja peruuttaa sopimuksen, ja hänellä on oikeus saada palautetuiksi kaikki matkapaketista suoritettut maksut, jos tällaiset olosuhteet vallitsevat ”matkakohteessa tai sen välittömässä läheisyydessä” ja ne ”vaikuttavat merkittävästi matkapaketin toteuttamiseen tai [ne] vaikuttavat merkittävästi matkustajien kuljetukseen matkakohteeseen”.
- 48 Vaikka matkapakettisopimuksen peruuttamista varten tietyn tapahtuman luonnehtiminen kyseisessä direktiivissä tarkoitettujen väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden käsitteen soveltamisalaan kuuluvaksi riippuukin välttämättä käsiteltävän asian konkreettisista

olosuhteista ja erityisesti konkreettisesti sovitusta matkapalveluista sekä tämän tapahtuman vaikutuksiin suunnitellussa matkakohteessa, covid-19-pandemian kaltaisen maailmanlaajuisen terveyskriisin on sellaisenaan katsottava voivan kuulua tämän käsitteen alaan, kuten komissio on todennut.

- 49 Tällainen tapahtuma jää selvästi kaiken hallinnan ulkopuolelle, eikä sen vaikutuksia olisi voitu välttää, vaikka kaikki kohtuudella edellytettävät toimenpiteet olisi toteutettu. Tämä tapahtuma kuuluu lisäksi kyseisen direktiivin johdanto-osan 31 perustelukappaleessa tarkoitettuihin merkittäviin riskeihin ihmisten terveydelle.
- 50 Tältä osin merkitystä ei ole sillä, että saman direktiivin 12 artiklan 2 kohdan tavoin tässä perustelukappaleessa havainnollistetaan näitä ilmaisuja käyttämällä esimerkkinä vakavan taudin esiintymistä ”matkakohteessa”, koska tällaisella täsmennyksellä ei pyritä rajaamaan väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden käsitteen ulottuvuutta paikallisiin tapahtumiin vaan korostamaan sitä, että näiden olosuhteiden on joka tapauksessa ilmentävä muun muassa aiotussa matkakohteessa ja niillä on tästä syystä oltava merkittäviä seurauksia kyseisen matkapaketin toteuttamiselle.
- 51 Tältä osin on todettava, että jos vakavan taudin leviäminen matkakohteessa voi kuulua tämän käsitteen soveltamisalaan, tämän olisi pädeittävä sitäkin suuremmalla syyllä vakavan taudin leviämiseen maailmanlaajuisesti, koska viimeksi mainitulla on vaikutuksia myös kyseisessä kohteessa.
- 52 Lisäksi direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan ja 3 kohdan b alakohdan tulkinta, jonka mukaan kyseistä säännöstä sovelletaan yksinomaan paikallisella tasolla pois lukien laajemmat tapahtumat, olisi yhtäältä ristiriidassa oikeusvarmuuden periaatteen soveltamisen kanssa, koska direktiivi ei sisällä mitään tätä koskevaa rajaamisperustetta, joten rajan vetäminen näiden kahden tapahtuman välille voi olla epäselvää ja vaihtelevaa, mistä olisi loppujen lopuksi seurauksena mainitussa säännöksessä annetun suojan sattumanvaraisuus.
- 53 Toisaalta tällainen tulkinta olisi epäjohdonmukainen direktiivin 2015/2302 1 artiklan, luettuna saman direktiivin viidennen perustelukappaleen valossa, mukaisen sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan edistämisen ja saavuttaa kuluttajansuojan korkean ja mahdollisimman yhtenäisen tason saavuttamisen tavoitteen kanssa (ks. vastaavasti tuomio 12.1.2023, FTI Touristik (Matkapaketti Kanariansaarille), C-396/21, EU:C:2023:10, 29 kohta).
- 54 Mainittu tulkinta merkitsisi sitä, että matkustajien, jotka peruuttavat matkapakettisopimuksensa vedoten paikallisesti rajatun sairauden puhkeamiseen, ei tarvitsisi maksaa peruutusmaksuja, kun taas matkustajien, jotka peruuttavat kyseisen sopimuksen maailmanlaajuisen sairauden puhkeamisen vuoksi, olisi maksettava tällaiset maksut, joten matkustajien suoja olisi maailmanlaajuisen terveyskriisin puhjetessa heikompi kuin paikallisesti rajatun sairauden puhjetessa.
- 55 Slovakian tasavalta väittää kuitenkin kuluttajansuojan tavoitteesta, ettei tätä suojaa voida erottaa matkanjärjestäjien maksukyvyttömyyssuojasta, josta säädetään direktiivin 2015/2302 17 artiklassa, joka ei koske maailmanlaajuisen pandemian puhkeamisen kaltaisten erittäin vakavien riskien kattamista. Kyseinen jäsenvaltio päättelee tästä, ettei myöskään kyseisen direktiivin 12 artiklan 2 kohdassa ja 3 kohdan b alakohdassa säädettyä oikeutta kaikkien maksujen palautukseen pitäisi ulottaa koskemaan tällaisia tilanteita.

- 56 Kuten myös suosituksen 2020/648 johdanto-osan 13 ja 14 perustelukappaleessa korostetaan, tältä osin on kiistatonta, että covid-19-pandemian kaltainen maailmanlaajuinen terveystilanne voi altistaa matkapakettien järjestäjät kohonneelle maksukyvyttömyysriskille, jota direktiivin 2015/2302 17 artiklan mukainen vakuutus ei kata, ja että tällainen riski voi vaikuttaa asianomaisten matkustajien oikeuteen saada palautus matkapaketista suorittamistaan maksuista.
- 57 On kuitenkin todettava, että direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan ja 3 kohdan b alakohdan tulkinta, jonka mukaan tällaisessa tilanteessa matkustajilta evättäisiin suorilta kädeltä tämä oikeus, vahingoittaisi väistämättä enemmän heidän etujensa suojaa.
- 58 Siltä osin kuin on kyse erosta, joka Slovakian tasavallan mukaan olisi tehtävä väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden ja ylivoimaisen esteen käsitteiden välillä, koska sen mukaan maailmanlaajuisen covid-19-pandemian kaltainen pandemia kuuluu yksinomaan viimeksi mainitun käsitteen soveltamisalaan, on todettava, että – toisin kuin kyseinen jäsenvaltio väittää – tällaiselle väitteelle ei löydy mitään perustetta 18.3.2021 annetusta tuomiosta Kuoni Travel (C-578/19, EU:C:2021:213).
- 59 Kyseiseen tuomioon johtaneessa asiassa kyseessä ollut tilanne koski nimittäin direktiiviä 90/314, joka on kumottu ja korvattu direktiivillä 2015/2302. Riippumatta mainitun tuomion 58 kohdassa esiin tuodusta erottelusta, joka ensin mainitussa direktiivissä tehdään ylivoimaisen esteen ja tapahtuman, jota ei olisi voitu ennakoita tai estää, käsitteiden välillä, on todettava, että direktiivissä 2015/2302 ei ole toistettu kumpaakaan näistä käsitteistä, vaan siinä viitataan tässä yhteydessä yksinomaan väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden käsitteeseen. Kuten tämän tuomion 48 ja 49 kohdassa on jo todettu, covid-19-pandemian kaltainen maailmanlaajuinen terveystilanne voi kuulua kyseisen käsitteen soveltamisalaan.
- 60 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että – toisin kuin Slovakian tasavalta väittää – direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdassa ja 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettu käsite ”väistämättömät ja poikkeukselliset olosuhteet” voi kattaa maailmanlaajuisen terveystilanteen puhkeamisen, ja tätä säännöstä voidaan siis soveltaa lain nro 170/2018 33 bis §:ssä tarkoitettuihin tilanteisiin, toisin sanoen niihin, joissa ”Slovakiassa vallitsevan covid-19-pandemian aiheuttaman poikkeuksellisen tilanteen tai matkakohteessa tai millä tahansa matkareitin osalla vallitsevan samankaltaisen tilanteen vuoksi” matkustajalle ei ollut mahdollista tarjota matkapakettisopimuksessa sovittujen matkailupalvelujen olennaisia tekijöitä.
- 61 Toiseksi on tutkittava, voiko lain nro 170/2018 33 bis §:ssä säädetty korvaavaa matkaa koskeva ilmoitus merkitä direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdassa ja 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettua suoritettujen maksujen palauttamista, kuten Slovakian tasavalta väittää.
- 62 Tältä osin on aluksi todettava, ettei kyseisessä direktiivissä määritellä millään tavalla palautuksen käsitettä.
- 63 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että niiden termien merkitys ja ulottuvuus, joita ei ole määritelty unionin oikeudessa, on määriteltävä sen tavanomaisen merkityksen mukaan, joka niillä on yleiskielessä, ottaen samalla huomioon se asiayhteys, jossa niitä käytetään, ja sen säännösten tavoitteet, johon ne kuuluvat (tuomio 18.3.2021, Kuoni Travel, C-578/19, EU:C:2021:213, 37 kohta).

- 64 Ilmaisulla palauttaa yleiskielen mukaisessa tavanomaisessa merkityksessä viitataan siihen, että henkilölle annetaan takaisin rahasumma, jonka tämä on maksanut tai suorittanut ennakkoon toiselle henkilölle, ja se merkitsee siten sitä, että viimeksi mainittu antaa kyseisen rahamäärän takaisin ensiksi mainitulle henkilölle. Tällainen merkitys käy lisäksi yksiselitteisesti ilmi direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 ja 3 kohdan sanamuodosta kokonaisuudessaan, kun siinä täsmennetään, että palauttaminen koskee kaikkia matkapaketista suoritettuja maksuja, mikä hälventää siten kaikki epäilyt palautuksen kohteesta, sillä se koskee rahasummaa.
- 65 Tästä seuraa, että direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettu palautuksen käsite koskee matkapaketista suoritettujen maksujen palauttamista rahasumman muodossa.
- 66 Tällaista tulkintaa ei horjuta Slovakian tasavallan väite, joka koskee terminologista eroa, joka tehdään kyseisen käsitteen osalta muun muassa direktiivin 2015/2302 12 artiklan 4 kohdan saksan- ja englanninkielisissä versioissa yhtäältä kyseisen direktiivin 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen maksujen takaisinmaksun (englanniksi ”reimbursement”, saksaksi ”Rückzahlung”) ja toisaalta mainitun direktiivin 12 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen palautuksen (englanniksi ”refund”, saksaksi ”Erstattung”) välillä, jolloin kyseinen palautus kattaa kyseisen jäsenvaltion mukaan myös muussa muodossa kuin rahasummana maksetun korvauksen.
- 67 Sen lisäksi, että tällainen terminologinen erottelu on täysin yhteensoveltuva näiden säännösten sellaisen tulkinnan kanssa, että niissä tarkoitetaan rahasummana suoritettavaa palautusta, unionin tuomioistuimen vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee – vaikka oletettaisiinkin, että asia olisi toisin –, että yhdessä kieliversiossa käytettyä unionin oikeuden säännöksen sanamuotoa ei voida käyttää tämän säännöksen ainoana tulkintaperusteena eikä sille voida antaa etusijaa muihin kieliversioihin nähden, koska unionin oikeuden tekstin erikielisten toisintojen poiketessa toisistaan kyseessä olevaa säännöstä on tulkittava sen säännösten systematiikan ja tavoitteen mukaan, jonka osa säännös on (ks. vastaavasti tuomio 9.7.2020, Banca Transilvania, C-81/19, EU:C:2020:532, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 68 Direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 ja 3 kohdan asiayhteys ja kyseisen direktiivin tavoite tukevat tämän tuomion 65 kohdassa omaksuttua sanamuodon mukaista tulkintaa.
- 69 Kyseisen säännöksen asiayhteydestä on todettava, että se, että kyseisen direktiivin 12 artiklan 4 kohdan mukaan palautus on suoritettava viimeistään 14 päivän kuluttua kyseessä olevan matkapakettisopimuksen peruuttamisesta, on omiaan osoittamaan, että palautus on suoritettava rahasummana, koska tämän määräajan tarkoituksena on taata, että kyseinen matkustaja voi pian kyseisen sopimuksen peruuttamisen jälkeen käyttää uudelleen vapaasti kyseistä matkapakettia varten maksamansa rahamäärän. Tällaisen määräajan asettaminen olisi sitä vastoin hyödytöntä, jos kyseisen matkustajan olisi tyydyttävä matkakuponkiin tai muuhun ajallisesti siirrettyyn suoritukseen, josta hän voisi joka tapauksessa hyötyä vasta tämän määräajan päätyttyä.
- 70 Direktiivin 2015/2302 laajempi asiayhteys eli matkustajien oikeuksien ja kuluttajansuojan ala osoittaa lisäksi sen, että kun unionin lainsäätäjän tarkoituksena on säätää tietyllä tätä alaa koskevalla lainsäädäntötoimella mahdollisuudesta korvata rahasumman maksamista koskeva velvoite muunlaisella suorituksella, kuten matkakupongeilla, tästä mahdollisuudesta säädetään nimenomaisesti kyseisessä lainsäädäntötoimessa. Näin on erityisesti matkustajille heidän lennolle pääsynsä epäämisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta 11.2.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen

(EY) N:o 261/2004 (EUVL 2004, L 46, s. 1) 7 artiklan 3 kohdan tapauksessa, jossa säädetään, että kyseisen 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu korvaus on maksettava ”käteisenä”, sähköisenä pankkisiirtona, pankkisiirtona, sekillä tai, matkustajan allekirjoitetulla suostumuksella, matkakuponkeina ja/tai muina palveluina.

- 71 Se, ettei direktiivin 2015/2302 12 artiklan sanamuodossa ole minkäänlaista viittausta tällaiseen mahdollisuuteen, on näin ollen omiaan vahvistamaan, että kyseinen artikla koskee ainoastaan rahasumman palauttamista.
- 72 Toisaalta matkustajille kyseisen direktiivin 12 artiklan 2 ja 3 kohdassa annettu oikeus palautukseen vastaa sen kuluttajansuojan tavoitetta, joka on tuotu esiin tämän tuomion 53 kohdassa, joten kyseisessä 12 artiklassa tarkoitettun palautuksen käsitteen tulkinta, jonka mukaan asianomaisella matkustajalla on oikeus saada takaisin kyseessä olevasta matkapaketista suoritettut maksut rahasummana, joka on hänen vapaasti käytettävissään, edistää paremmin hänen etujensa suojaamista ja näin ollen tämän tavoitteen saavuttamista kuin tulkinta, jonka mukaan riittää, että kyseinen matkanjärjestäjä tarjoaa hänelle korvaavan matkan, matkakupongin tai muunlaisen ajallisesti siirretyn korvauksen.
- 73 Slovakian tasavallan väitteestä, jonka mukaan erityisesti tilanteessa, jossa merkitykselliset markkinat mullistuvat kokonaan, on direktiivin 2015/2302 johdanto-osan viidennen perustelukappaleen ja 31.1.2013 annettuun tuomioon McDonagh (C-12/11, EU:C:2013:43, 62 kohta) perustuvan oikeuskäytännön mukaisesti tarpeen päätyä tulkintaan, jonka avulla voidaan saavuttaa oikea tasapaino kuluttajansuojan ja yritysten kilpailukyvyyn välillä on riittävää todeta, että tämän tuomion 65 kohdassa esitetty tulkinta heijastaa sitä intressien tasapainotusta, jonka unionin lainsäätäjä on halunnut luoda matkapakettisopimuksen peruuttamisesta aiheutuvien taloudellisten vaikutusten osalta kyseisen direktiivin 12 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa; sen lisäksi, että näissä säännöksissä säädetään velvollisuudesta suorittaa palautus matkustajille, niissä myös täsmennetään, että näissä tilanteissa matkanjärjestäjä ei puolestaan ole velvollinen maksamaan lisäkorvausta.
- 74 Tämä ei vaikuta matkapakettisopimuksen osapuolena olevan matkustajan mahdollisuuteen hyväksyä vapaaehtoisesti matkakuponki rahasumman palauttamisen sijasta, jos matkustaja tästä huolimatta säilyttää oikeutensa kyseiseen palautukseen, kuten suosituksen 2020/648 johdanto-osan yhdeksännessä perustelukappaleessa todetaan.
- 75 Näin ollen on katsottava, että lain nro 170/2018 33 bis §:ssä säädetyn kaltainen korvaavaa matkaa koskeva ilmoitus ei ole direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdassa ja 3 kohdan b alakohdassa tarkoitettu maksujen palautus, koska tämä palautus koskee yksinomaan kyseisten maksujen takaisin maksamista rahasummana.
- 76 Kolmanneksi edellä todetusta seuraa, että komissio väittää perustellusti, että lain nro 170/2018 33 bis § on ristiriidassa direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan 3 alakohdan b alakohdan ja 4 kohdan kanssa, luettuna yhdessä kyseisen direktiivin 4 artiklan kanssa, koska siinä myönnettiin 12.3.2020–31.8.2021 matkustajille, joiden matkapakettia ei voitu toteuttaa maailmanlaajuiseen covid-19-pandemiaan liittyvien väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi, ainoastaan oikeus saada korvaava matka matkapaketista suoritettujen kaikkien maksujen rahasummana maksettavan palautuksen sijaan.

- 77 Slovakian tasavalta ei siten ole noudattanut sille kuuluva velvoitettaan toteuttaa kansallisessa oikeusjärjestyksessään direktiivissä asetetun tavoitteen mukaisesti kaikki direktiivin 2015/2302 täyden oikeusvaikutuksen varmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet, koska se on antanut lain nro 170/2018 33 bis §:n (ks. vastaavasti tuomio 12.7.2022, Nord Stream 2 v. parlamentti ja neuvosto, C-348/20 P, EU:C:2022:548, 69 kohta).
- 78 Slovakian tasavalta väittää kuitenkin, että maailmanlaajuiseen covid-19-pandemiaan liittyvä epäsuotuisa tilanne muodosti ylivoimaisen esteen, joka esti sitä noudattamasta direktiivin 2015/2302 mukaisia velvoitteitaan.
- 79 Tällaisesta väitteestä on korostettava, että unionin tuomioistuin on jo todennut, että jäsenvaltio ei voi perustella mahdollisilla sisäisillä vaikeuksillaan sitä, ettei se noudata unionin oikeuden perusteella sille kuuluvia velvoitteitaan (ks. vastaavasti tuomio 1.4.2004, komissio v. Italia, C-99/02, EU:C:2004:207, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 13.9.2017, komissio v. Belgia, C-591/14, EU:C:2017:670, 44 kohta).
- 80 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä tosin ilmenee, että kun jäsenvaltio ei ole noudattanut unionin oikeuden mukaisia velvoitteitaan, ei ole poissuljettua, että se voi vedota ylivoimaiseen esteeseen tällaisen noudattamatta jättämisen osalta.
- 81 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on tältä osin niin, että vaikka ylivoimaisen esteen käsite ei edellytä ehdotonta mahdottomuutta, se on kuitenkin ymmärrettävä niin, että noudattamatta jättäminen johtuu sellaisista epätavallisista ja ennalta-arvaamattomista seikoista, joihin se osapuoli, joka vetoaa niihin, ei voi vaikuttaa ja joiden seurauksia hän ei kaikkea huolellisuutta noudattamalla olisi voinut välttää, ja –ylivoimaiseen esteeseen voidaan lisäksi vedota ainoastaan sen ajan, joka tarvitaan näiden vaikeuksien ratkaisemiseksi (ks. vastaavasti tuomio 13.12.2001, komissio v. Ranska, C-1/00, EU:C:2001:687, 131 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 4.3.2010, komissio v. Italia, C-297/08, EU:C:2010:115, 85 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 82 On todettava, että lain nro 170/2018 33 bis § ei selvästikään täytä ylivoimaiseen esteeseen vetoamisen edellytyksiä.
- 83 Tältä osin on ensinnäkin todettava, että vaikka Slovakian tasavalta ei voikaan vaikuttaa covid-19-pandemian kaltaiseen laajamittaiseen terveyskriisiin, joka on epätavallinen ja ennalta-arvaamaton, kansallista säännöstöä, jossa vapautetaan yleisesti – heikommassa asemassa olevia matkustajaryhmiä koskevia tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta – kaikki matkapakettien matkanjärjestäjät direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2–4 kohdassa säädetyistä palautusvelvollisuudesta sellaisten sopimusten osalta, joita ei ole voitu toteuttaa kyseisen pandemian vuoksi, ei voida sen luonteensa vuoksi oikeuttaa tällaisesta tapahtumasta johtuvilla vaatimuksilla, eikä se siten täytä ylivoimaiseen esteeseen vetoamisen edellytyksiä.
- 84 On nimittäin niin, että koska tällaisen lainsäädännön soveltaminen johtaa tosiasiallisesti kyseisen palautusvelvollisuuden yleiseen väliaikaiseen keskeyttämiseen, sen soveltaminen ei rajoitu ainoastaan tapauksiin, joissa tällaiset erityisesti taloudelliset vaatimukset ovat tosiasiallisesti ilmenneet, vaan se ulottuu kaikkiin sopimuksiin, joita ei voitu toteuttaa maailmanlaajuiseen covid-19-pandemiaan liittyvien väistämättömien ja poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi, ottamatta huomioon asianomaisten matkanjärjestäjien konkreettista ja yksilöllistä taloudellista tilannetta.

- 85 Toiseksi unionin tuomioistuimen käytettävissä olevasta asiakirja-aineistosta ei ilmene, että taloudellisia vaikutuksia, joihin lain nro 170/2018 33 bis §:llä pyrittiin reagoimaan, ei olisi voitu välttää muutoin kuin rikkomalla direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2–4 kohtaa, erityisesti toteuttamalla asianomaisten matkanjärjestäjien hyväksi tiettyjä valtiontukitoimenpiteitä, jotka voidaan hyväksyä SEUT 107 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla, jotka on tuotu esiin suosituksen 2020/648 21 ja 22 perustelukappaleessa ja joita muut jäsenvaltiot ovat käyttäneet.
- 86 Tässä yhteydessä on todettava, että vaikka Slovakian tasavalta on korostanut sitä, että tällaisten valtiontukitoimenpiteiden toteuttamiseen liittyi erityisiä vaikeuksia, koska mahdollisuus toteuttaa tällaisia toimenpiteitä lyhyessä ajassa riippuu erityisesti matkapakettilan olemassa olevista rakenteista sekä ajasta, joka tarvitaan tällaisten toimenpiteiden toteuttamiseen niiden sisäisten menettelyjen mukaisesti, on muistettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenvaltio ei kuitenkaan voi vedota sisäisiin vaikeuksiin unionin oikeudesta johtuvien velvoitteiden noudattamatta jättämisen perusteeksi (tuomio 25.6.2013, komissio v. Tšekki, C-241/11, EU:C:2013:423, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio 6.11.2014, komissio v. Belgia, C-395/13, EU:C:2014:2347, 51 kohta).
- 87 Tässä yhteydessä ei myöskään voida hyväksyä väitettä, johon Slovakian tasavalta on vedonnut ja jonka mukaan valtiontukien myöntämistä koskevan ratkaisun olisi oltava ”viimeinen keino”. Tältä osin nimittäin riittää todeta, että unionin oikeudessa sallitaan se, että jäsenvaltiot säätävät sovellettavia edellytyksiä noudattaen tietyistä valtiontuen muodoista ja erityisesti niistä, joita voidaan pitää sisämarkkinoille soveltuvina SEUT 107 artiklan 2 kohdan b alakohdan nojalla, kun taas unionin oikeudessa ei nimenomaisesti sallita sitä, että jäsenvaltiot jättävät noudattamatta velvollisuuttaan toteuttaa kansallisessa oikeusjärjestyksessään kaikki direktiivin, tässä tapauksessa direktiivin 2015/2302, täyden vaikutuksen varmistamiseksi tarvittavat toimenpiteet.
- 88 On vielä todettava, että jäsenvaltioilla oli myös mahdollisuus ottaa käyttöön mekanismeja, joilla ei ole tarkoitus velvoittaa matkustajia hyväksymään matkakuponit rah summien palauttamisen sijaan vaan kannustaa heitä siihen tai helpottaa sitä, ja myös tällaiset ratkaisut voivat auttaa lieventämään asianomaisten matkanjärjestäjien likviditeettiongelmiä, kuten suosituksessa 2020/648 ja erityisesti sen johdanto-osan 15 perustelukappaleessa todetaan.
- 89 Kolmanneksi lain nro 170/2018 33 bis §:n kaltaista kansallista lainsäädäntöä, jossa säädetään matkapakettien matkanjärjestäjien vapauttamisesta palautusvelvollisuudesta jopa lähes 18 kuukauden ajan asianomaisten matkapakettisopimuksen peruuttamista koskevasta ilmoituksesta, ei selvästikään ole laadittu siten, että sen vaikutukset rajoitettaisiin koskemaan aikaa, joka on tarpeen mahdollisesti ylivoimaisena esteenä pidettävän tapahtuman aiheuttamien vaikeuksien korjaamiseksi.
- 90 Komission nostama kanne on näin ollen hyväksyttävä.
- 91 Kaiken edellä mainitun perusteella on todettava, että Slovakian tasavalta ei ole noudattanut direktiivin 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan 3 alakohdan b alakohdan ja 4 kohdan, luettuna yhdessä sen 4 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se on lailla nro 136/2020 sisällyttänyt lakiin nro 170/2018 33 bis §:n.

Oikeudenkäyntikulut

- 92 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Slovakian tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska tämä on hävinnyt asian, Slovakian tasavalta on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Slovakian tasavalta ei ole noudattanut matkapaketeista ja yhdistetyistä matkajärjestelyistä sekä asetuksen (EY) N:o 2006/2004 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 90/314/ETY kumoamisesta 25.11.2015 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2302 12 artiklan 2 kohdan, 3 kohdan b alakohdan ja 4 kohdan, luettuna yhdessä sen 4 artiklan kanssa, mukaisia velvoitteitaan, koska se on 20.5.2020 antamallaan lailla nro 136/2020 Rec. (zákon č. 136/2020 Z. z.) sisällyttänyt matkapaketeista, yhdistetyistä matkailujärjestelyistä ja tietyistä matkailutoimintaan sovellettavista ehdoista sekä tiettyjen lakien muuttamisesta ja täydentämisestä 15.5.2018 annettuun lakiin nro 170/2018 Rec. (zákon č. 170/2018 Z. z. o zázadoch, spojených službách cestovného ruchu, niektorých podmienkach podnikania v cestovnom ruchu a o zmene a doplnení niektorých zákonov) 33 bis §:n.**
- 2) **Slovakian tasavalta veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Allekirjoitukset